

NATIONALE ARBEIDSRAAD

CENTRALE RAAD VOOR HET
BEDRIJFSLEVEN

ADVIES Nr. 2.280

CRB 2022-0830
CO 1000

Gemeenschappelijke Raadszitting van 29 maart 2022

Bijdrage van de Raden aan het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP) 2022

X X X

3.329

ADVIES

Bijdrage van de Raden aan het Nationaal Hervormingsprogramma 2022

De instanties van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en van de Nationale Arbeidsraad hebben de wens uitgedrukt om hun gezamenlijke bijdrage te leveren, opdat deze als bijlage aan het Nationaal Hervormingsprogramma zou worden gehecht.

Wat de dialoog met de beleidsinstanties betreft, werd op het niveau van de secretariaten van de twee Raden een door de Kanselarij van de eerste minister georganiseerde informatievergadering gehouden over het tijdschema en de procedure voor de opstelling van het NHP 2022 en de prioriteit die wordt gegeven aan de rapportering betreffende het Plan voor Herstel en Veerkracht.

Met betrekking tot de evaluatie van de situatie van België door de Europese Commissie vond een gezamenlijke CRB-NAR-vergadering met deskundigen van de Europese Commissie plaats. De bespreking handelde over de tenuitvoerlegging van het Plan voor Herstel en Veerkracht, en met name over de betrokkenheid van de sociale gesprekspartners. De Commissie focuste op de belangrijkste uitdagingen waarover zij zich bij voorrang wil buigen in het kader van de opstelling van het Landverslag en van haar voorstel aan de Raad m.b.t specifieke aanbevelingen voor België. De secretariaten van de twee Raden hadden de gelegenheid om de conclusies van de adviezen en werkzaamheden te presenteren, hetzij in antwoord op de elementen die de Commissie naar voren bracht, hetzij in het kader van andere uitdagingen die ze belangrijk achten. Over de verschillende behandelde punten vond tussen alle deelnemers en de vertegenwoordigers van de Commissie een gedachtewisseling plaats.

Voor de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven

In het document “Bouwen aan de toekomst” (het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen 2021, van 10 december 2021) zet de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) zijn bezorgdheden in het kader van de relance en de strategische richtsnoeren voor de toekomst uiteen. De CRB moedigt de regeringen aan om hier de grootste aandacht aan te besteden bij de uitstippeling van hun overheidsbeleid. De CRB heeft er in dit Verslag weliswaar voor gekozen om op deze specifieke aspecten te focussen, maar dat neemt niet weg dat de aanbevelingen die hij in de eerdere Verslagen en werkzaamheden heeft geformuleerd nog altijd geldig en relevant zijn. De CRB brengt vier prioritaire strategische richtsnoeren naar voren die tot zijn bevoegdheden behoren en waarover hij regelmatige analyses verricht: werken aan een performante en efficiënte overheid, waarbij o.a. het belang van de investeringen wordt benadrukt; verder inzetten op innovatie en digitalisering; ijveren voor een samenlevingsmodel dat strookt met de klimaat- en milieudoelstellingen; ijveren voor een inclusieve arbeidsmarkt en samenleving.

“Bouwen aan de toekomst”: het Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen 2021

COVID-19 zorgde niet alleen voor een zware gezondheidscrisis, maar leidde ook tot de diepste recessie sinds de Tweede Wereldoorlog, met zelfs een risico op instorting van ons economisch en sociaal systeem. Zowel nationaal als internationaal werden daarom omvangrijke steunmaatregelen uitgewerkt om de economie zo ongeschonden mogelijk over de crisis te tillen en de economische en sociale gevolgen van de pandemie te verzachten.

Dankzij deze maatregelen en de automatische stabilisatoren (waaronder de sociale zekerheid en het stelsel van tijdelijke werkloosheid) en dankzij de bijzondere aard van de crisis - die in tegenstelling tot de financieel-economische crisis van 2008 niet veroorzaakt werd door interne onevenwichten maar door een exogene schok - kon de economie vrij snel hernemen naarmate de gezondheidssituatie door de vaccinatie verbeterde. Al blijven er wel grote sectorale verschillen, op dit moment verloopt het herstel beter en sneller dan verwacht en, op basis van de momenteel beschikbare informatie, zijn de vooruitzichten ook relatief optimistisch.

Dit neemt niet weg dat zich een aantal nieuwe risico's voordoen (cf. infra). Bovendien zijn de structurele uitdagingen die voor de crisis al aanwezig waren, niet verdwenen. Een voorbeeld zijn de uitdagingen op klimaatvlak die ook steeds meer zichtbaar worden, onder meer in de hittegolven en overstromingen die zich de voorbije zomer in verschillende landen voordeden. Maar ook de vergrijzing, de financiële en sociale houdbaarheid van de sociale zekerheid, de uitdaging van de digitalisering, de globalisering... vragen om beleidsantwoorden.

Na het acute crisisbeheer van de voorbije maanden is het dan ook tijd voor een nieuwe fase in het beleid. Met deze verklaring wil de CRB een aantal elementen aanreiken die voor de Raad belangrijk zijn bij het uittekenen van dit beleid.

Verdere relance nodig? En hoe?

Na de zware economische terugval in 2020/in het begin van 2021 herstelt de economie dus beter en sneller dan verwacht. Dit neemt echter niet weg dat voor bepaalde groepen de crisis zware gevolgen had/heeft. In het algemeen zien we dat de meest kwetsbare groepen – de laag- en middengeschoolden, jongeren, vrouwen en werkzoekenden – zwaarder werden getroffen. Ook heel wat zelfstandigen die relatief meer actief zijn in de meest getroffen sectoren leden gemiddeld een belangrijk inkomensverlies. Wat de ondernemingen betreft, is er op dit moment nog geen sprake van een verhoogde uittreding van laagproductieve ondernemingen, maar Tielens et al. (2020)¹ wijzen wel op een niet te verwaarlozen toename van het liquiditeits- en solvabiliteitsrisico, hoewel ook hier de horizon ondertussen wat is opgeklaard.

¹ Tielens, J., Ch. Piette en O. De Jonghe (2020), Belgian corporate sector liquidity and solvency in the COVID-19 crisis: a post-first-wave assessment, Economisch Tijdschrift van de NBB, december 2020

Tegelijk doen zich nog een aantal andere risico's voor. Zo gaat het wereldwijde economische herstel gepaard met een **toegenomen inflatie**. De waargenomen inflatie wordt in belangrijke mate veroorzaakt door een sterke toename van de aardgas- en elektriciteitsprijzen en van de energieprijzen in het algemeen, maar ook andere inputprijzen zijn sterk gestegen en gaan gepaard met **problemen in de bevoorradingketen**. Het is onzeker hoe lang dit fenomeen zal aanhouden, maar verwacht kan worden dat de gestegen inputkosten de consumptieprijzen verder zullen verhogen wanneer onderhandeld wordt over nieuwe contracten met de distributiesector. Daarnaast kan de belangrijke vraagstimulering via de herstelplannen van de verschillende overheden deze effecten de komende jaren verder versterken, niet enkel via de toegenomen vraag naar grondstoffen, maar ook door hun impact op de **nu al krappe arbeidsmarkt** (zie punt 2.4). Dit geldt in het bijzonder voor de bouwsector, waar de vraag naar arbeid sterk zal stijgen door de in het kader van de relanceplannen geplande investeringen, terwijl de sector al enkele jaren met moeilijkheden kampt om gekwalificeerd personeel te rekruteren².

Verder doet zich ook een risico voor op het vlak van de **houdbaarheid van de overheidsfinanciën**. Een aantal structurele uitdagingen - waaronder de vergrijzing, maar ook de investeringen die nodig zullen zijn om de groene transitie door te voeren - zullen de komende decennia sterk op de overheidsfinanciën wegen. Tegelijk zijn die investeringen een wissel op de toekomst want ze zijn een noodzakelijke voorwaarde voor toekomstige welvaartcreatie. Ook werden recent een aantal maatregelen genomen die een structurele impact hebben op de begroting. Hierdoor komt, bij ongewijzigd beleid, de schuldgraad vanaf 2023 opnieuw op een stijgend traject, wat – zelfs met de huidige lage rentevoeten – de houdbaarheid van de overheidsfinanciën bedreigt.

Rekening houdend met de verbeterde economische situatie en de bovenbeschreven risico's is **selectiviteit** geboden **bij verdere relance-initiatieven**. Ook de **uitvoeringsdatum** zal belangrijk zijn om een oververhitting van de economie te voorkomen. Dit betekent echter niet dat er op korte termijn geen actiepunten zouden zijn voor het beleid.

² Cf. [Verslag over de conjunctuur in de bouwsector](#).

Zo blijft een opvolging en verdere ondersteuning van de kwetsbare groepen nodig en moet er ook over worden gewaakt dat de structureel gezonde bedrijven toegang blijven hebben tot gepaste financiering, maar de manier waarop dit gebeurt zal belangrijk zijn. Een belangrijk principe moet zijn dat de efficiënte reallocatie van middelen gewaarborgd blijft. Eventuele ondersteuningsmaatregelen moeten niet enkel de overlevingskansen van structureel levensvatbare bedrijven zo hoog mogelijk houden, ze moeten ook toelaten dat bedrijven met niet-levensvatbare bedrijfsmodellen voldoende aangemoedigd worden om zich te herstructureren, of, indien dit niet mogelijk is, om de markt te kunnen verlaten. Tegelijk moet meer worden ingezet op de reallocatie van menselijk kapitaal, via *reskilling* en *upskilling* van niet alleen werklozen, maar bv. ook werknemers die hun job dreigen te verliezen, en via levenslang leren, dat de *employability* moet verhogen van iedereen die de pensioenleeftijd nog niet heeft bereikt. In het algemeen is een grondige evaluatie van de doeltreffendheid van de genomen steunmaatregelen nodig, zodat lessen kunnen worden getrokken voor de toekomst.

Tot slot is het belangrijk dat de **langetermijnuitdagingen die vóór de COVID-19-crisis al bestonden** (denk aan de vergrijzing, de financiële en sociale houdbaarheid van de sociale zekerheid, de klimaatverandering, de bedreigde biodiversiteit, de toenemende materiaalschaarste, de toenemende digitalisering...), aangepakt worden. Deze uitdagingen zijn door de crisis immers niet verdwenen en in sommige gevallen, zoals bv. de klimaatverandering, zelfs nog zichtbaarder geworden. Het is dan ook absoluut noodzakelijk dat op dit vlak **zo snel mogelijk actie ondernomen wordt** en op die manier de fundamenten voor een competitieve, veerkrachtige, inclusieve en koolstofarme economie versterkt worden. Met name inzake de transitie naar een koolstofneutrale economie moeten investeringsbeslissingen nu worden genomen om ons land in staat te stellen de Europese doelstellingen te halen.

Structurele uitdagingen aanpakken, nu!

Indien we onze welvaart en ons welzijn veilig willen stellen, zal dus snel een antwoord moeten worden gevonden op de bovenbeschreven langetermijnuitdagingen. Dit vereist in eerste instantie een duidelijke blik op de richting waar de economie/samenleving in de toekomst naartoe moet. In dit verband roept de CRB de betrokken regeringen op een langetermijnperspectief te hanteren, dat werd uitgetekend door de Europese doelstellingen van de Green Deal (2050) en de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de VN (2030); die bieden een kader voor een grondige transformatie van onze economie en van onze samenleving om een billijke, groene en welvarende toekomst op te bouwen. België moet beter doen op de gebieden waar zijn vooreringen niet in overeenstemming zijn met zijn engagementen, en voor deze gebieden moeten de huidige beleidslijnen worden bijgestuurd en moet de uitvoering van de Agenda 2030 voortgaan. De CRB wil hier graag actief aan meewerken en vraagt om hierover geconsulteerd te worden.

Om deze (langetermijn)doelstellingen te bereiken, legt de CRB de nadruk op vier prioritaire strategische richtsnoeren die door de beleidsmakers moeten worden overgenomen en die reeds in de vorige jaargangen van zijn Verslag Werkgelegenheid-Concurrentievermogen werden belicht: werken aan een performante en efficiënte overheid; verder inzetten op innovatie en digitalisering; naar een samenlevingsmodel dat strookt met de klimaat- en milieudoelstellingen; naar een inclusieve arbeidsmarkt en samenleving. De CRB beklemtoont dat deze onderling afhankelijk zijn en dat ze gelijktijdig moeten worden aangepakt. Ze worden hieronder in detail beschreven.

1.1 Werken aan een performante en efficiënte overheid

Om de Europese doelstellingen en de SDG's te halen, zullen investeringen nodig zijn. De overheid heeft hier een belangrijke rol te spelen. Enerzijds via haar impact op het **investeringsklimaat, dat bedrijven moet stimuleren om (duurzaam) te investeren**, maar anderzijds ook door zelf te investeren. Rekening houdend met de publieke onderinvestering van de voorbije decennia en de investeringsnoden in het kader van de duurzame transitie is het belangrijk dat in de toekomst **de publieke investeringen verhoogd worden en evolueren naar 4% van het bbp in 2030**. De Raad benadrukt daarbij de volgende punten:

- De CRB herhaalt zijn vraag aan het adres van de Belgische regering en van de Europese Commissie om **in het kader van de Europese begrotingsregels een gunstige behandeling te geven aan de productieve overheidsinvesteringen**³. Een soepeler behandeling van de investeringen neemt niet weg dat er **nood blijft aan een gezond begrotingsbeleid**. De Raad vraagt wel dat de inspanningen op het vlak van de versterking van de financiële houdbaarheid van de overheidsfinanciën en van de sociale zekerheid niet ten koste gaan van de sociale houdbaarheid van de sociale zekerheid. Zoals de gemeenschappelijke verklaring n.a.v. 75 jaar sociale zekerheid aangeeft, “willen de sociale partners net als in 1944 hun verantwoordelijkheid opnemen om de budgettaire houdbaarheid en de sociale doelmatigheid van de sociale zekerheid naar de toekomst toe te waarborgen”. De huidige crisis onderstreept immers nogmaals de essentiële rol die deze speelt als automatische stabilisator.
- Gegeven de budgettaire beperking zal **prioritering** in de investeringen **nodig** zijn. De uitdagingen die de digitale transitie en de groene transitie stellen, evenals de oprukkende vergrijzing, zijn alvast factoren die in aanmerking moeten worden genomen.

³ CRB en NAR (2020), Bijdrage van de CRB en de NAR in het kader van de voorbereiding van het Nationaal Hervormingsprogramma (CRB 2020-1065)

- Ten slotte vraagt de Raad dat **alle geplande investeringen uit het Plan voor Herstel en Veerkracht (PHV) worden uitgevoerd**. Door de beter dan verwachte economische groei is het immers mogelijk dat België zijn deel in de totale Europese middelen ziet verminderen⁴. De Raad benadrukt wel nog eens het belang van de **beschikbaarheid** van voldoende (bijkomende) **werknemers met de juiste vaardigheden** om de projecten uit het PHV te kunnen realiseren (cf. supra).

In het algemeen **moet het overheidsoptreden doelmatig en efficiënt** gebeuren. *Spending reviews* moeten hierbij helpen. Daarnaast is actie nodig op verschillende terreinen. Zo zijn investeringen nodig in de **modernisering en digitalisering van overheidsdiensten**, zowel om overheidsadministraties efficiënter te maken in hun interne processen als om ze efficiënter te maken in hun interacties met bedrijven/burgers. In het kader van de uitvoering van het PHV vraagt de CRB om geconsulteerd te worden bij de uitrol van de digitaliseringsprojecten van de federale publieke dienstverlening. Hierbij is het noodzakelijk dat er ook voldoende flankerende maatregelen worden ontwikkeld om te zorgen dat de digitaal zwakkeren worden bereikt. Voldoende aandacht voor de digitaal zwakkeren dient immers steeds centraal te staan bij de modernisering en digitalisering van overheidsdiensten⁵. Ook op het vlak van de **kwaliteit van regelgeving** is er nog heel wat marge voor verbetering. Het is in dit kader belangrijk dat regelgeving steeds het beoogde doel bereikt met zo weinig mogelijk administratieve verplichtingen voor bedrijven en burgers. De Raad formuleerde in het verleden al krachtlijnen om te komen tot betere regelgeving⁶. Ten slotte vraagt de Raad dat de **coherentie in regelgeving verbeterd wordt**. De meeste sociaal-economische en milieu-uitdagingen waarmee we geconfronteerd worden vereisen immers acties op verschillende beleidsdomeinen die zich bovendien situeren op verschillende overheidsniveaus (Europees, federaal, regionaal en lokaal). Het is daarom belangrijk dat de **verdeling van bevoegdheden** bij een eventuele volgende staatshervorming **zo gebeurt dat ze elkaar kunnen versterken**, en niet tegenwerken zoals nu soms het geval is. Maar los daarvan is **het verbeteren van de coördinatie tussen de verschillende beleidsniveaus een must**.

⁴ 30% van de totale enveloppe van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht wordt toegekend in functie van economische gegevens die veranderen t.o.v. het moment waarop het PHV werd ingevoerd.

⁵ In zijn advies '[Naar efficiëntere en inclusieve digitale overheidsdiensten](#)' somt de CRB een reeks van beleidsmaatregelen op die België moeten helpen om als frontrunner op de scorekaart te geraken voor de kwaliteit van onze digitale overheidsdiensten, niet alleen op het vlak van efficiëntie, maar ook op het vlak van inclusiviteit. Meer algemeen formuleerde de brc Verbruik het advies '[Naar een e-inclusief beleid in België](#)' met 16 aanbevelingen gericht op het verminderen van de digitale kloof.

⁶ Zo formuleerde de CRB het advies '[Naar regelgeving die beleidsdoelstellingen realiseert tegen minimale kosten](#)' en formuleerde de Raad samen met de NAR en de regionale sociaal-economische raden een gemeenschappelijke verklaring '[Sociale partners pleiten voor betere regelgeving](#)'. Voorts werd op 28 september 2021 het advies '[De invoering van een regelgevingsagenda](#)' goedgekeurd.

1.2 Verder inzetten op innovatie en digitalisering

Innovatie (in ruime zin) is belangrijk. Ze is immers de voornaamste bron van nieuwe waardecreatie. Dit laatste is niet alleen belangrijk voor de evolutie van de levensstandaard, maar bepaalt tevens de beleidsruimte waarover een land beschikt. De financiële houdbaarheid van de overheidsfinanciën en van de sociale zekerheid wordt immers in belangrijke mate beïnvloed door de hoogte van de waardecreatie. Maar innovatie is ook nodig om een antwoord te bieden op talrijke maatschappelijke uitdagingen (niet in het minst de klimaatverandering, maar ook de gezondheidsuitdagingen, de vergrijzing...). De Raad vindt het dan ook belangrijk dat het **innovatiebeleid**, naast het inzetten op de **versterking** van het **concurrentievermogen**, ook de **grote sociale, ecologische en economische uitdagingen** van de 21^e eeuw aanpakt. De overheid kan hierin een belangrijke sturende rol spelen door de juiste accenten te leggen via een aangepast regelgevend kader.

In deze context is het belangrijk om de steun voor O&O in België op peil te houden, maar tegelijkertijd moet de doeltreffendheid van de steunmaatregelen worden gecontroleerd. In dit opzicht dragen de regelingen voor gedeeltelijke vrijstelling van betaling van bedrijfsvoorheffing op de lonen van O&O-personeel weliswaar bij tot het genereren van extra onderzoeksactiviteiten, maar zijn er weinig robuuste aanwijzingen voor de efficiëntie van het belastingkrediet voor O&O en van de belastingaftrek voor octrooi-inkomsten. Aangezien de keuzes die vandaag op het gebied van O&O worden gemaakt, gevolgen hebben op lange termijn, is het des te noodzakelijker om er zo snel mogelijk voor te zorgen dat de overheidsmiddelen op een optimale manier worden toegewezen om O&O te stimuleren. Maar het beleid moet **breder gaan dan het stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe technologieën/innovaties** en moet **ook inzetten op de verspreiding van bestaande technologieën/innovaties**, onder meer ook naar meer traditionele bedrijven⁷.

Een type van technologieën dat steeds vaker de basis vormt voor innovaties zijn de **digitale technologieën**. België scoort globaal genomen goed voor de uptake van digitale technologieën door het bedrijfsleven, maar net als in andere landen zijn bepaalde geavanceerde technologieën – bv. big data, gesofisticeerde clouddiensten... - nog relatief weinig ingeburgerd en zien we dat grote bedrijven in het algemeen meer gedigitaliseerd zijn dan kmo's (EC, 2021). Ook op het vlak van e-commerce is er nog heel wat potentieel voor verdere waardecreatie, mits rekening gehouden wordt met de ecologische randvoorwaarden. En natuurlijk moeten naast de bedrijven ook de andere maatschappelijke actoren (burgers, overheden) volgen. Het is dan ook **belangrijk om een stimulerend kader uit te werken voor het toepassen van deze digitale technologieën, en meer in het algemeen voor innovatie** (zie ook de [Verklaring van de G10 van 7 september 2020](#)).

⁷ Cf. het verslag van de CRB '[O&O en valorisatie van O&O in België: een eerste diagnose](#)'.

Dit vereist een **geïntegreerde beleidsmix** met niet alleen aandacht voor investeringen in O&O en innovatie, maar ook voor investeringen in opleiding en vorming; een innovatievriendelijk regelgevend kader met onder meer ook aandacht voor de bedreiging voor innovatie van de dominantie van een aantal mondiale digitale spelers; het faciliteren van ondernemerschap en door-groei; het versterken van linken tussen innovatieactoren (ook internationaal); een gepaste digitale infrastructuur...

Ook een innoverende arbeidsorganisatie wordt meer en meer gezien als een belangrijke factor, niet alleen voor de verspreiding van technologieën, maar ook voor het welzijn van werknemers⁸.

1.3 Naar een samenlevingsmodel dat strookt met de klimaat- en milieudoelstellingen

De extreme klimaatverschijnselen die in alle regio's van de wereld worden waargenomen, vormen een alarmkreet voor dringende maatregelen om de uitstoot van broeikasgassen drastisch te verminderen. De kosten van niet-handelen zullen tot uiting komen in een aanzienlijk verlies van welzijn en welvaart voor de Belgische samenleving.

Ons land sluit zich aan bij de doelstellingen van de Europese Green Deal, die de EU wil omvormen tot een moderne, grondstoffenefficiënte en concurrerende economie die een netto-uitstoot van broeikasgassen van nul tegen 2050 en welzijnscreatie met een zo efficiënt mogelijk circulair gebruik van de hulpbronnen garandeert, waarbij niemand aan zijn lot wordt overgelaten.

Om daarin te slagen zijn aanzienlijke en door deze doelstellingen ingegeven investeringen noodzakelijk. De milieutransitie die we moeten doorvoeren, zal immers leiden tot een versnelde veroudering⁹ van een groot deel van de uitrusting en van het kapitaal. Naast investeringen in fysiek kapitaal, zullen ook investeringen in innovatie naar koolstofneutrale producten en diensten, alsook in opleiding voor de nieuwe beroepen die verband houden met de klimaattransitie en de circulaire economie nodig zijn. Het overheidsbeleid heeft een belangrijke sturende rol te spelen in het **aanmoedigen van dergelijke investeringen** en, ruimer, in het **stimuleren van gedragsveranderingen van alle sociaal-economische actoren**.

⁸ Denk bv. aan organisatievormen die de autonomie van werknemers verhogen, wat zowel het innovatievermogen van bedrijven als het welzijn van werknemers ten goede kan komen.

⁹ Pisani (2021) geeft het voorbeeld van een oliegestookte verwarmingsketel of van een vrachtwagen met verbrandingsmotor: dergelijke uitrusting zal moeten worden vervangen voordat het einde van de levensduur ervan is bereikt.

De herziening van het **Nationaal Energie-Klimaatplan (NEKP)** in 2023 biedt België de mogelijkheid om krachtige acties vast te stellen die in de lijn liggen van deze doelstellingen. Door middel van interfederale coördinatie en de betrokkenheid van de sociale gesprekspartners zou dit herziene Plan **van een duidelijk kader moeten worden voorzien. Er moet een geïntegreerde interfederale visie komen met langetermijndoelstellingen, tussentijdse doelstellingen en een traject om deze doelstellingen te verwezenlijken.** De huidige werkzaamheden van de CRB op het vlak van m.n. de circulaire economie¹⁰, de mobiliteit¹¹ en de energie-efficiëntie van de gebouwen¹² (die laatste in samenwerking met de regionale sociaal-economische raden) hebben als ambitie sleutelmaatregelen vast te stellen voor het herziene NEKP.

1.4 Naar een inclusieve arbeidsmarkt en samenleving

Een aantal grote maatschappelijke veranderingen zorgen voor **toenemende spanning tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt**. Kwantitatief zorgt de vergrijzing er op termijn voor dat het aandeel van de bevolking op actieve leeftijd krimpt. Kwalitatief zorgen technologische evoluties en de groene transitie ervoor dat de inhoud van heel wat jobs verandert en kwalificaties snel verouderen.

De toenemende spanning op de arbeidsmarkt is problematisch. Ze zorgt er immers voor dat bedrijven heel wat moeilijkheden ondervinden om geschikt personeel te vinden, wat een rem zet op hun innovatievermogen en economische activiteit, en op die manier op de economische groei. Ook de publieke investeringen – die nodig zijn om de noodzakelijke transitie te maken – komen hierdoor onder druk te staan (cf. supra). Ten slotte zijn de mismatch en de zwakke mobiliteit naar arbeid tevens een bedreiging voor de sociale cohesie. Werken blijft immers de beste garantie voor bescherming van de inkomens en bevordert ook de integratie in de maatschappij. Er moet wel over worden gewaakt dat de kwaliteit van de banen wordt gewaarborgd.

¹⁰ De Raad onderschrijft al geruime tijd het belang van een circulaire economie en formuleerde in dit kader al verschillende aanbevelingen. Recent formuleerde hij een [Advies over het ontwerp van federaal actieplan circulaire economie](#).

¹¹ In zijn recente adviezen stelt de Raad concrete pistes voor om het gebruik van het spoor aan te moedigen en de ontwikkeling van de multimodaliteit te bevorderen (invoering van een geïntegreerd openbaarvervoersysteem, trein-fietsstrategie, mobiliteitsbudget...). Hij heeft een advies uitgebracht met het oog op de [nieuwe beheerscontracten voor de NMBS en Infrabel](#), heeft zich uitgesproken over de [flexibele abonnementen van de NMBS](#) en heeft concrete pistes voorgesteld om [het goederenvervoer per spoor aan te moedigen](#).

¹² De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en zijn gewestelijke tegenhangers (Brupartners, CRB, CESE Wallonië en SERV) hebben onlangs een gezamenlijke oproep gelanceerd tot samenwerking en coherentie tussen de bevoegdheidsniveaus om de broeikasgasemissies van het gebouwenbestand sneller te verminderen, met inachtneming van de sociaal-economische eigenheden en van de bevoegdheden van elke entiteit. De Raden werken momenteel aan een gezamenlijk advies over het stimuleren van renovatie bij mede-eigenaars en eigenaarsverhuurders en zullen ook de aanzet geven tot het delen van kennis en goede praktijken tussen gewesten om renovatie te stimuleren.

Daarom benadrukt de CRB in het algemeen het belang van de effectieve inschakeling van zoveel mogelijk mensen op de arbeidsmarkt om de werkgelegenheidsgraad aanzienlijk te verhogen. Het regeerakkoord voorziet om tegen 2030 te komen tot een werkgelegenheidsgraad van 80%. De verhoging van de werkgelegenheidsgraad moet in elk geval gebeuren op een verzekerde, harmonieuze en werkbare manier, teneinde voldoende waardecreatie en een grote sociale samenhang te waarborgen.

Een voorwaarde hiervoor is onder andere het wegwerken van de mismatch op de arbeidsmarkt. In deze context moet bijzondere aandacht uitgaan naar **de inschakeling van de risicogroepen**¹³ op de arbeidsmarkt – denk aan kort- en middengeschoolden, jongeren en ouderen, mensen van buitenlandse afkomst voor wie de werkgelegenheidsgraad momenteel laag is. Er is niet enkel aandacht nodig voor werklozen, maar ook voor de re-integratie van inactieven (onder wie de langdurig zieken) op de arbeidsmarkt.

In het algemeen is er aandacht nodig voor **levenslang leren**, dat mensen in staat moet stellen hun taken gedurende hun hele loopbaan zo goed mogelijk uit te voeren, de beroepsovergang van werkloosheid of inactiviteit naar werk (met name naar opkomende sectoren en beroepen) moet vergemakkelijken, en ervoor moet zorgen dat onderweg zo weinig mogelijk talenten verloren gaan. Gezien het belang van wetenschappelijke en technische (STEM-)richtingen - met inbegrip van korte, praktijkgerichte cycli - voor de arbeidsmarkt, moet ook worden getracht de keuze voor deze opleidingen aantrekkelijker te maken.

Ook een **verdere mobilisering van de potentiële arbeidsreserve** (werklozen en inactieven) is nodig, onder meer door het wegwerken van de financiële vallen en andere belemmeringen (bv. kinderopvang) die de terugkeer naar de arbeidsmarkt belemmeren. Maar ook andere factoren, zoals **aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden** die zijn afgestemd op de behoeften van de werknemers in functie van hun levenscyclus, zijn belangrijk.

Ook al is het wegwerken van de mismatch op de arbeidsmarkt een absolute noodzaak, toch moet ook worden erkend dat de gevraagde transities niet voor iedereen eenvoudig zullen zijn en in bepaalde gevallen ook tijd zullen vragen. Daarom moet worden ingezet op **extra maatregelen** om personen die uit de boot dreigen te vallen te begeleiden en te ondersteunen, en **is een sterke sociale bescherming belangrijk voor het verzekeren van de beroepsloopbanen.**

¹³ De CRB werkt momenteel aan een verslag over de inschakeling van jongeren op de arbeidsmarkt, waarin de beroepstransities in het begin-het midden van de loopbaan worden behandeld. Hij werkt tevens aan een verslag over de loopbaanduur, dat een diagnose voor België stelt en de determinanten ervan identificeert.

Voor de Nationale Arbeidsraad

De Nationale Arbeidsraad heeft sinds lang een netwerk uitgebouwd dat de sociale partners en de vertegenwoordigers van België bij elkaar brengt in verschillende Europese instanties (Comité voor de werkgelegenheid, Comité voor sociale bescherming, Raad EPSCO, Coreper ...) voor een regelmatige follow-up van het Europees sociaal en werkgelegenheidsbeleid. Samen met de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven worden er ook contacten met de Europese Commissie georganiseerd op de belangrijkste momenten van het Europees semester. Dankzij de vergaderingen die in dat kader worden georganiseerd, kunnen de leden van de Nationale Arbeidsraad op de hoogte blijven van de evolutie van de Europese dossiers en een standpunt innemen over de kwesties die worden besproken.

In het algemeen hebben heel wat door de Nationale Arbeidsraad aangenomen adviezen en collectieve arbeidsovereenkomsten rechtstreeks betrekking op de thema's die in het kader van het Europees semester en het NHP worden behandeld. Bij hun werkzaamheden geven de sociale partners de voorkeur aan een concrete aanpak die gericht is op maatregelen die een rechtstreekse impact hebben op het leven van ondernemingen en sectoren.

Daarnaast is de Nationale Arbeidsraad rechtstreeks betrokken bij de omzetting van bepaalde richtlijnen in België en treedt hij rechtstreeks op bij de tenuitvoerlegging van de kaderovereenkomsten die door de sociale partners op Europees niveau werden goedgekeurd.

Deze bijdrage biedt een bondig overzicht van de belangrijkste resultaten van de werkzaamheden van de Raad in het kader van het Europees semester.

Concurrentievermogen – lonen – deeltijdse overgang naar het einde van de loopbaan voor bepaalde categorieën oudere werknemers

Op 25 juni 2021 hebben de sociale partners op het hoogste overlegniveau (Groep van tien) een afsprakenkader aangenomen over verschillende interprofessionele thema's, die een ondeelbaar geheel vormen. Aan de uitvoering van dit afsprakenkader werd concreet vorm gegeven op het niveau van de Nationale Arbeidsraad, in eerste instantie door het aannemen van een reeks collectieve arbeidsovereenkomsten, het aannemen van een aanbeveling voor de sectoren en ondernemingen, en verbintenissen om de werkzaamheden voort te zetten. Ook de sociale partners hebben zich ertoe verbonden een aantal werkzaamheden te verrichten. Dit actiekader vereist eveneens dat de regering andere maatregelen treft (wetten, koninklijke besluiten), waaronder de verlenging van een aantal lopende regelingen.

De onderwerpen die in dit kader door de Nationale Arbeidsraad worden behandeld, zijn met name:

- **Minimumloon**

In het kader van de eerste fase van de uitvoering van het sociaal akkoord, wordt door middel van de **collectieve arbeidsovereenkomst nr. 43/15** van 15 juli 2021 met ingang van 1 april 2022 een verhoging van het minimumloon (GGMMI) met 76,28 euro bruto geïndexeerd ingevoerd. Het GGMMI wordt op een uniek bedrag van 1.806,16 euro gebracht, met het gevolg dat de leeftijds- en anciënniteitsvoorwaarden van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 43 die tot dusver van kracht waren, worden geschrapt. De verhoging van het GGMMI is gekoppeld aan een mechanisme dat ertoe strekt de meerkost die dit met zich meebrengt voor de werkgever maximaal te compenseren door de invoering van een zeerlageloonvermindering voor werkgevers. Deze zeerlageloon grens wordt geïndexeerd en de meerkost daarvan voor de sociale zekerheid zal op zijn beurt worden gecompenseerd via de alternatieve financiering.

Nog steeds met betrekking tot het minimumloon heeft de Nationale Arbeidsraad de gelegenheid gehad om bij te dragen aan het Europees debat over het voorstel van de Europese Commissie betreffende toereikende minimumlonen in de Europese Unie. In het kader daarvan heeft de Raad zijn analyse verstrekt over de conventionele aard van het Belgische systeem voor de vorming van de minimumlonen voor de privésector (**advies nr. 2.197 van 5 februari 2021**).

- **Aanvullende pensioenen**

In het kader van de sectorale onderhandelingen 2021-2022 roept de Raad in zijn **aanbeveling nr. 29** van 15 juli 2021 de onderhandelaars op sector- en ondernemingsniveau op om gezamenlijke inspanningen te leveren om het verschil in behandeling dat berust op het onderscheid tussen arbeiders en bedienden inzake aanvullende pensioenen, op te heffen. De sectoren en ondernemingen waar de problematiek van de harmonisering van de aanvullende pensioenen zich stelt, worden met aandrang gevraagd hier iets aan te doen.

Voor de periode 2023-2028 is het de bedoeling dat, om de harmonisering van de aanvullende pensioenen tegen 1 januari 2030 te realiseren in de sectoren en ondernemingen waar dit nodig is, hiervoor voor elke IPA-periode tussen 2023 en 2028 ten minste 0,1 procentpunt van de loonmarge wordt aangewend. Deze voorwaarde wordt vastgelegd in de **collectieve arbeidsovereenkomst nr. 158 van 15 juli 2021**.

- **Flexibiliteit**

De werkzaamheden van de Raad op dit punt hebben geleid tot een verhoging van het aantal “relance-uren”, d.w.z. de bijkomende vrijwillige corona-overuren.

In zijn **advies nr. 2.237 van 15 juli 2021** heeft de Raad eveneens verzocht om de verlenging van het fiscale gunstregime voor de “gewone” overuren en vroeg hij dat regering de nodige wetgevende maatregelen zou treffen opdat het aantal fiscaal gunstige overuren zou worden opgetrokken van 130 naar 180 overuren voor alle sectoren, en dit met ingang van 1 juli 2021 en tot en met 30 juni 2023.

- **Einde loopbaan**

Het afsprakenkader van 25 juni 2021 bepaalt dat de conventionele instrumenten voor de tenuitvoerlegging van de stelsels van werkloosheid met bedrijfstoeslag waarin de regelgeving tot regeling van het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag voorziet, tot 30 juni 2023 worden verlengd wanneer dat nodig blijkt. Aan dit luik werd uitvoering gegeven met acht **collectieve arbeidsovereenkomsten van 15 juli 2021** die betrekking hebben op zowel de stelsels van werkloosheid met bedrijfstoeslag als het tijdskrediet op het einde van de loopbaan, alsook met het **advies nr. 2.238 van 15 juli 2021**.

- **Verlenging van de lopende regelingen**

De verlenging van de lopende regelingen heeft betrekking op: de werkgeversbijdrage voor de inspanningen ten behoeve van risicogroepen, de vrijstelling van de startbaanverplichting, de financiering van de overheidstussenkomst in het systeem voor woon-werkverkeer met het openbaar vervoer en de boete die wordt toegepast voor het niet-aanbieden van een outplacementbegeleiding (begeleiding van oudere werknemers naar een nieuwe baan).

Regeling van de Covid-19-crisis

De Nationale Arbeidsraad is bijzonder actief geweest in de **wetgevende omkadering van de coronacrisis**, hetzij door middel van zijn eigen instrumenten (collectieve arbeidsovereenkomsten), hetzij via adviezen hij heeft uitgebracht over de wetsontwerpen en ontwerpen van koninklijk besluit die hem door de regering werden toegezonden.

Het gaat met name om:

- de invoering van een regeling van volledige schorsing van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst en/of een regeling van gedeeltelijke arbeid bij gebrek aan werk wegens economische oorzaken voor bedienden als gevolg van de coronacrisis (**cao nr. 147 van 18 maart 2020**);
- een regeling voor vereenvoudigde toegang tot tijdelijke werkloosheid om economische redenen voor bedienden als gevolg van de coronacrisis, die is voorzien tot en met 30 juni 2023 (**cao nr. 148 van 7 oktober 2020 en cao nr. 159 van 15 juli 2021**);

- gerechtvaardigde afwezigheid van het werk voor een Covid-19-test op basis van de Self Assessment Testing Tool (**cao nr. 160 van 19 november 2021**);
- aanbevolen of verplicht telewerk omwille van de coronacrisis (**cao nr. 149/2 van 7 december 2021**).

Het verbod van discriminatie van werknemers op basis van hun vaccinatiestatus voor Covid-19 was het onderwerp van de **verklaring van de sociale partners van de NAR en de HRPBW van 29 juni 2021**.

De Raad heeft ook de volgende adviezen uitgebracht over het regelgevend kader voor de gezondheidscrisis:

- **advies nr. 2.226 van 29 juni 2021**: voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 20 december 2020 houdende tijdelijke ondersteuningsmaatregelen ten gevolge van de Covid-19-pandemie;
- **advies nr. 2.246 van 15 oktober 2021**: invoering van een vaccinatieverplichting tegen Covid-19 voor het zorgpersoneel;
- **advies nr. 2.258 van 7 december 2021**: verlenging van verschillende arbeidsrechtelijke maatregelen als gevolg van de Covid-19-pandemie;
- **advies nr. 2.269 van 22 december 2021**: Verplichte vaccinatie van de gezondheidszorgbeoefenaars – Voorontwerp van wet.

Voor een volledig overzicht van de werkzaamheden van de NAR in verband met de Covid-19-crisis: <http://www.cnt-nar.be/Dossier-NL-covid-19.htm>

Plan voor Herstel en Veerkracht

In het kader van de gezamenlijke werkzaamheden met de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling, heeft de Nationale Arbeidsraad twee initiatiefadviezen uitgebracht over het Plan voor Herstel en Veerkracht. Deze adviezen hebben enerzijds betrekking op het luik “investeringsprojecten” (**advies nr. 2.205 van 23 maart 2021**) en anderzijds op het luik “structurele hervormingen” (**advies nr. 2.212 van 2 april 2021**). Wat de investeringsprojecten betreft, benadrukten de Raden met name de noodzaak van een goede coördinatie en samenwerking tussen de federale regering, de gefedereerde entiteiten en lokale overheden om de positieve effecten van de geplande investeringen in het ganse land te maximaliseren.

Duurzame ontwikkeling

- **Federaal plan voor duurzame ontwikkeling**

De Nationale Arbeidsraad heeft op **7 juni 2021**, samen met de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Bijzondere Raadgevende Commissie "Verbruik", het **advies nr. 2.221** uitgebracht over het federaal plan voor duurzame ontwikkeling (FPDO), dat de maatregelen bepaalt die op federaal niveau moeten worden genomen met het oog op het verwezenlijken van enerzijds de internationale verbintenissen van België – waaronder de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) tegen 2030 – en anderzijds van de doelstellingen die zijn vastgesteld in de langetermijnstrategie (tegen 2050) van de federale regering voor duurzame ontwikkeling.

In dit advies benadrukten de Raden dat het plan absoluut een duidelijk pad voorwaarts moet hebben, gekoppeld aan concretere acties. Dat betekent volgens hen dat er tussentijdse doelstellingen moeten worden vastgesteld die vóór het verstrijken van het plan bereikt moeten worden om te kunnen beantwoorden aan internationale verbintenissen, en dat er een traject moet worden uitgestippeld om deze doelstellingen te bereiken, wat gepaard zou moeten gaan met monitoring van de tenuitvoerlegging van het plan.

Wat het monitoringproces voor de tenuitvoerlegging van de SDG's betreft, hebben de CRB en de NAR verschillende eenparige adviezen uitgebracht (**adviezen nr. 2.158, nr. 2.175 en nr. 2.220**) waarin zij opvolgingsindicatoren voor de SDG's voorstellen.

- **Cao nr. 98/9 van 21 december 2021 over ecocheques**

De cao nr. 98 werd aangepast zodat ecocheques vanaf 1 januari 2022 aanvaard kunnen worden voor de aankoop van land- en tuinbouwproducten die in de korte keten worden verkocht. De "korte keten" betekent de rechtstreekse verkoop aan de consument door een land- of tuinbouwer of door één tussenschakel, van zijn eigen producten of een deel daarvan, of van verwerkte/afgeleide producten. Voor verwerkte/afgeleide producten moeten de gebruikte grondstoffen afkomstig zijn uit de eigen productie van de landbouwer of uit de lokale omgeving. Het lokale karakter is immers een belangrijk aspect van de korte keten.

- **Mobiliteit**

In zijn **advies nr. 2.222** “Naar nieuwe beheerscontracten voor de NMBS en Infrabel” **van 29 juni 2021**, dat gezamenlijk met de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven werd uitgebracht, heeft de Nationale Arbeidsraad gevraagd om dringend nieuwe beheerscontracten voor de NMBS en Infrabel goed te keuren om de kwaliteit van het spoorvervoer te verzekeren – die nodig is om het gebruik van het spoor te kunnen bevorderen – en om de twee ondernemingen de rechtszekerheid te bieden die essentieel is voor toekomstgerichte spoorinvesteringen. De Raden beschrijven in dit advies het beleidskader waarin de nieuwe beheerscontracten volgens hen zouden moeten passen. Zij wijzen ook op een aantal specifieke punten die zij graag in deze contracten opgenomen zouden willen zien.

De twee Raden hebben zich ook gebogen over het voorontwerp van wet houdende fiscale en sociale vergroening van de mobiliteit (**advies nr. 2.239 van 28 september 2021**) en hebben daarbij concrete voorstellen geformuleerd om het gebruik van het mobiliteitsbudget te doen toenemen. Deze initiatieven zijn noodzakelijk, want hoewel dit instrument belangrijk is om alternatieven voor de bedrijfswagen in het kader van (onder meer) het woon-werkverkeer aan te moedigen en op die manier bij te dragen tot de verwezenlijking van een modal shift, heeft het in de praktijk slechts weinig succes. De voorstellen van de Raden in dit verband hebben tegelijkertijd voordelen voor de werkgevers, de werknemers, de overheidsbegroting én de mobiliteit.

De twee Raden hebben tot slot een advies uitgebracht over de “Basisprincipes voor de Spoorvisie 2040” (**advies nr. 2.259 van 21 december 2021**), waarin zij een aantal basisprincipes hebben geformuleerd waarop de Spoorvisie 2040 zou moeten steunen. Er worden randvoorwaarden voorgesteld die in hun ogen vervuld moeten worden om van de spoorvisie een succesverhaal te maken dat het treingebruik naar een hoger niveau tilt en zo bijdraagt tot de verwezenlijking van de modal shift die de verschillende beleidsniveaus nastreven.

Return to work

Enkele jaren geleden werd er een overlegplatform ingevoerd voor het aan het werk houden en herinschakelen van arbeidsongeschikte werknemers.

De Nationale Arbeidsraad is belast met de coördinatie van de werkzaamheden van dit platform, dat het structurele overlegkader vormt waarin de actoren worden samengebracht die betrokken zijn bij het proces van de vrijwillige terugkeer naar werk van personen met een gezondheidsprobleem teneinde een geïntegreerde aanpak te ontwikkelen, niet alleen tussen de betrokken socialezekerheidsinstellingen, maar ook met de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg, en uiteindelijk ook met andere voor de materie bevoegde overheidsinstellingen die eraan zouden willen deelnemen.

Het is in deze context dat de Raad een evaluatie heeft verricht van de regelgeving inzake re-integratie op het werk en concrete voorstellen heeft geformuleerd voor de optimalisering van de procedure voor de re-integratie op het werk van personen die ongeschikt werden verklaard om het overeengekomen werk uit te voeren, als alternatief voor de maatregel uit de “arbeidsdeal”, die voorziet in een recht op outplacement. De werkzaamheden hierover worden intensief voortgezet, op basis van de voorstellen die de regering heeft gedaan naar aanleiding van het advies van de Raad van 25 september 2018.

Bestrijding van sociale en fiscale fraude

De Nationale Arbeidsraad is, in het kader van een samenwerkingsprotocol dat werd afgesloten met de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD), structureel betrokken bij het beleid van de regering voor de bestrijding van sociale en fiscale fraude. In het kader daarvan verzekert hij een regelmatige follow-up van de activiteiten van de European Labour Authority en de vraagstukken van de Brexit of de invoering van het uniek digitaal loket “Werken in België”. In die context moest hij in zijn **advies nr. 2.227 van 29 juni 2021** een bijdrage leveren aan het strategisch plan SIOD 2022-2025 en wordt hij momenteel om advies gevraagd over het actieplan 2022.

Antidiscriminatie

De Raad heeft de **brochure “Diversiteit en gelijke behandeling bij personeelswerving bevorderen”** uitgebracht. Deze brochure, die als bijlage bij het begeleidende **advies nr. 2.163 van 28 april 2020** is gevoegd, is in de eerste plaats bedoeld als didactisch instrument voor ondernemingen, sectoren en sollicitanten. Ze kadert binnen de wet- en regelgeving die in België van toepassing is op het vlak van non-discriminatie en kan worden aangepast aan elk type onderneming. De Raad wilde van die gids een uitermate praktisch instrument maken dat de voordelen van diversiteit in de verf zet en de ondernemingen die dat wensen, gedurende de hele aanwervingsprocedure leidt naar objectieve aanwervingspraktijken op grond van louter de competenties van de sollicitanten, zodat zij een echt gelijke behandeling krijgen. Zoals ze benadrukken in hun advies, bewijzen de interprofessionele sociale partners met het aannemen van dit nieuwe instrument dat ze vast van plan zijn om concreet te blijven ijveren voor een betere participatie van risicogroepen op de arbeidsmarkt. Zij verbinden zich er in hun advies ook toe om dit instrument bij hun leden te promoten.

De Raad heeft ook het **advies nr. 2.265 van 21 december 2021** aangenomen over de voorgestelde wetswijzigingen inzake bescherming van getuigen tegen represailles in het raam van de interne procedure, zodat rekening wordt gehouden met de jurisprudentie die het Hof van Justitie van de EU met zijn arrest “Hakelbracht” heeft ontwikkeld.

Implementatie van de Europese instrumenten

- **Toegang tot de sociale zekerheid**

De Nationale Arbeidsraad heeft het **advies nr. 2.216 van 5 mei 2021** uitgebracht over de uitvoering van aanbeveling (EU) 2019/C387/01 van de Raad van 8 november 2019 met betrekking tot de toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen.

- **Europese kaderovereenkomsten**

De Raad is de instantie die bevoegd is voor de uitvoering in België van de door de Europese sociale partners gesloten kaderovereenkomsten. In het kader daarvan brengt hij niet alleen verslag uit over de uitvoering van deze overeenkomsten op interprofessioneel niveau, maar centraliseert hij ook de bijdragen van de regionale sociale partners. De afgelopen 12 maanden werden twee uitvoeringsrapporten aangenomen:

- **Rapport nr. 122 van 5 mei 2021:** Jaarrapport over de implementering van het Europese kaderakkoord over **digitalisering**
- **Rapport nr. 123 van 13 juli 2021:** Syntheserapport betreffende de tenuitvoerlegging door de Belgische sociale partners van de Europese autonome kaderovereenkomst inzake **actief ouder worden**.

- **Terbeschikkingstelling van werknemers**

Na zijn advies over de omzetting van richtlijn EU 2018/957 betreffende de terbeschikkingstelling van werknemers met het oog op het verrichten van diensten (**advies nr. 2.147 van 26 november 2019**) heeft de Raad een advies uitgebracht over de omzetting van de richtlijn inzake de detachering van bestuurders in de sector van het wegvervoer (**advies nr. 2.255 van 30 november 2021**). Dit laatstgenoemde advies werd uitgebracht in nauwe samenwerking met de sociale partners uit de sector van het vervoer en de logistiek, die rechtstreeks de gevolgen ondervinden van de omzetting van de richtlijn.

- **Bescherming van klokkenluiders**

De Raad heeft, samen met de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, het **advies nr. 2.252 van 30 november 2021** uitgebracht over de omzetting van richtlijn (EU) 2019/1937 van 23 oktober 2019 inzake de bescherming van personen die inbreuken op het Unierecht melden.

- **Vastlegging van nationale doelstellingen in navolging van het Europees actieplan voor de Europese pijler van Sociale Rechten**

In zijn **advies nr. 2.263 van 21 december 2021** heeft de Raad zijn bijdrage geleverd voor het vastleggen van nationale doelstellingen in navolging van het Europees Actieplan voor de Europese pijler van Sociale Rechten. Hij uit in de eerste plaats een aantal bekommernissen over de betrokkenheid van de gefedereerde entiteiten en de sociale partners bij het proces voor het ontwikkelen van nationale doelstellingen en opvolgingsindicatoren. Vervolgens behandelt hij de vraagstukken omtrent het vaststellen van doelstellingen en opvolgingsindicatoren op het vlak van werkgelegenheid en opleiding, die grotendeels gebaseerd zijn op het advies van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid en de expertise die de sociale partners hebben ontwikkeld in het kader van de opvolging van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Daarna benadrukt hij de nood aan een duidelijker verband tussen de indicatoren en doelstellingen die in het kader van de verschillende actieplannen en strategieën worden vastgelegd (met name ten aanzien van de SDG's), formuleert hij voorstellen voor aanvullende indicatoren en behandelt hij de kwestie van de doelstellingen voor armoede en uitsluiting, voordat hij tot slot het verzoek van de ministers onderzoekt om voorstellen voor bijkomende ondersteunende doelstellingen te doen.

- **Omzetting van de richtlijn (EU) 2019/1158 van 20 juni 2019 betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers en tot intrekking van richtlijn 2010/18/EU**

De Raad heeft daarnaast over dit onderwerp het **advies nr. 2.264 van 21 december 2021** uitgebracht, waarin hij zich er met name toe heeft verbonden om op zeer korte termijn zijn werkzaamheden voort te zetten met het oog op de implementatie van het ouderschapsverlof en de flexibele werkregelingen bij cao van de Nationale Arbeidsraad.

- **Omzetting van de richtlijn (EU) 2019/1152 van 20 juni 2019 betreffende transparante en voorspelbare arbeidsvoorwaarden in de Europese Unie**

In zijn **advies nr. 2.272 van 25 januari 2022** heeft de Nationale Arbeidsraad zich uitgesproken over de wetsontwerpen en ontwerpen van koninklijk besluit die de twee grote luiken van deze richtlijn omzetten, namelijk: enerzijds de actualisering van de regels betreffende de informatie die aan werknemers moet worden verstrekt over hun arbeidsomstandigheden, een aspect dat al werd geregeld door de vorige richtlijn 91/533/EEG, die nu door de richtlijn (EU) 2019/1152 wordt gewijzigd; en anderzijds de instelling van een aantal minimumrechten voor elke werknemer in de Europese Unie, wat een nieuw aspect is ten opzichte van de richtlijn 91/533/EEG.

Daarnaast heeft de Raad zich er in dit verband toe geëngageerd om spoedig onderhandelingen op te starten over het sluiten van collectieve arbeidsovereenkomsten met betrekking tot de thema's "overgang naar een andere vorm van werk" en "minimale voorspelbaarheid van het werk", waarbij op een evenwichtige wijze rekening wordt gehouden met de belangen van de werkgevers en de werknemers ter zake. Hij zal daarbij ook de bescherming van werknemers tegen nadelige behandeling en ontslag onderzoeken.
